

De invloed van sociale binding met school op voortijdig schoolverlaten en jeugddelinquentie

Tanja Traag en Olivier Marie

Ruim 100 duizend jongeren in Nederland komen in aanraking met justitie en/of verlaten voortijdig het onderwijs. Deze twee vormen van risicogedrag hangen sterk met elkaar samen. Een factor die mogelijk van invloed is op dit soort risicogedrag onder jongeren is een gebrek aan sociale binding met school. Dit artikel kijkt naar de invloed die sociale binding met school heeft op deze twee risicogedragingen en of sociale binding nog altijd van belang is wanneer gekeken wordt naar de relatie tussen voortijdig schoolverlaten en crimineel gedrag. Op basis van een koppeling tussen het schoolloopbaanonderzoek VOCL'99 en longitudinale, administratieve gegevens over arrestaties wordt aangetoond dat sociale binding sterk samenhangt met zowel voortijdig schoolverlaten als de kans dat een jongere in aanraking komt met de politie en dat dit effect blijft bestaan als gekeken wordt naar de invloed van delinquentie op voortijdig schoolverlaten dan wel voortijdig schoolverlaten en daarop volgend crimineel gedrag.

1. Inleiding

Nederland telde in het schooljaar 2008/09 ongeveer 67 330 jongeren onder de 22 jaar die in aanraking waren geweest met de politie. Daarnaast waren er in dat schooljaar 43 280 jongeren die het onderwijs hadden verlaten zonder een startkwalificatie te behalen. Daarvan waren er 9.650 in aanraking geweest met de politie. Eerder onderzoek (Traag et al., 2010) heeft laten zien dat voortijdig schoolverlaters meer in aanraking komen met de politie dan jongeren die het onderwijs met een startkwalificatie verlaten. Bovendien bleek dat schoolverlaten een duidelijke relatie heeft met de kans om in aanraking te komen met de politie, ook als rekening wordt gehouden met geslacht en herkomst, cognitieve capaciteiten, sociale herkomst en de mate waarin de ouders op het criminele pad zaten. Dat wil echter niet zeggen dat het ene gedrag het andere veroorzaakt. Het is ook goed mogelijk dat jongeren die voortijdig van school gaan bepaalde kenmerken hebben die ertoe leiden dat ze ook vaker in aanraking komen met justitie. Een van de kenmerken waarvan bekend is dat het sterk van invloed is op criminaliteit onder jongeren is de sociale binding die kinderen hebben met school, ouders en vrienden (Hirschi, 1969). Naarmate deze binding zwakker is, wordt de kans op crimineel gedrag groter.

Dit artikel kijkt naar de samenhang tussen sociale binding met de school en zowel crimineel gedrag als voortijdig schoolverlaten. Daarnaast gaat het in op de vraag of sociale binding nog steeds een rol speelt als rekening gehouden wordt met eerder risicogedrag. Om deze vragen te beantwoorden, hanteert dit artikel een chronologisch geordend model waarin de sociale binding met de school wordt gerelateerd aan criminaliteit voordat de leerling van school ging, of de leerling al dan niet voortijdig van school ging en

criminaliteit nadat de leerling van school is gegaan. Het artikel is als volgt opgebouwd. Paragraaf 2 gaat verder in op wat Hirschi bedoelde met sociale binding en hoe dat in dit artikel gemeten is. Daarnaast bevat deze paragraaf een uitleg hoe delinquentie en voortijdig schoolverlaten gemeten zijn. Paragraaf 3 bespreekt de resultaten van de analyses en geeft antwoord op de centrale vragen. In paragraaf 4 volgt de conclusie en wordt verder ingegaan op de vraag welke consequenties deze bevindingen hebben voor het beleid.

2. Methode

2.1 Gebruikte databronnen

Om inzicht te krijgen in hoe de band met school samenhangt met risicogedrag, zijn de jongeren uit het Voortgezet Onderwijs Cohort Leerlingen 1999 (VOCL'99) gekoppeld aan de Herkenningsdienstsystemen (HKS) van de politie over de periode 1995–2006. Het VOCL'99 is een panelonderzoek onder ruim 19 duizend jongeren die in het schooljaar 1999/00 in de brugklas van het voortgezet onderwijs zaten. Nog steeds wordt jaarlijks nagegaan waar zij zich in hun onderwijsloopbaan bevinden. In het eerste leerjaar zijn bij zowel de jongeren als hun ouders vragenlijsten afgenomen die een uitgebreid beeld geven van de achtergrond, cognitieve vaardigheden, de schoolloopbaan, het sociale milieu en de opvoedings- en gezinssituatie van de jongeren. In het HKS is vastgelegd tegen welke jongeren proces-verbaal is opgemaakt omdat zij verdacht werden van een misdrijf. Het geeft echter geen volledig beeld van de criminaliteit in Nederland, omdat sommige HALT-afdoeningen en de gegevens van bijzondere opsporingsdiensten er niet in zijn opgenomen. Ook is er geen registratie als een dader niet wordt opgepakt, er geen proces-verbaal is opgemaakt of het delict niet bij de politie bekend is. Dat betekent dat de bevindingen in dit artikel gebaseerd zijn op een onderschatting van de daadwerkelijke delinquentie onder jongeren in Nederland.

Voor de onderzoekspopulatie van ruim 19 duizend jongeren die in het schooljaar 1999/00 in de brugklas zaten, is nagegaan of ze tussen 1999 en 2006 door de politie verdacht zijn. De in dit onderzoek gebruikte gegevens over jongeren die door de politie verdacht werden van een misdrijf omvatten de periode 1996–2006. De jongeren in de steekproef waren in 2006 gemiddeld 19 á 20 jaar oud. De piek in de jeugdcriminaliteit ligt tussen de 18 en 22 jaar, wat betekent dat de resultaten van onze analyses voor een deel een onderschatting zullen zijn. Verder hebben de gegevens betrekking op verdachten. Dat iemand verdacht is geweest, hoeft niet altijd te betekenen dat hij of zij ook delinquent is geweest. Uit onderzoek is echter gebleken dat ongeveer 90 procent van alle verdachten ook de dader was (Blom, Oudhof, Bijl en Bakker, 2005).

2.2 Hirschi's elementen van sociale binding

In 1969 ontwikkelde Travis Hirschi een theorie die stelde dat sociale binding een belangrijke factor is bij het verklaren van risicogedrag. Hirschi's theorie wordt door vele onderzoeken ondersteund (Krohn en Massey 1980; Thornberry, Moore et al. 1985; Gottfredson en Hirschi 1990; Jenkins 1995; Jenkins 1997). De kern van de theorie is dat naarmate jongeren een sterkere band hebben met school, ouders of vrienden zij een kleinere kans hebben om bijvoorbeeld op het criminele pad te komen. In de theorie zoals Hirschi die in de jaren 60 ontwikkelde, benoemde hij vier elementen van sociale binding: genegenheid, betrokkenheid, vertrouwen en schoolprestaties (Hirschi 1969). In dit artikel wordt gekeken naar de mate waarin een gebrek aan deze vormen van sociale binding met school samengaan met een verhoogde kans op delinquent gedrag of voortijdig schoolverlaten. De vier elementen van sociale binding zijn als volgt gemeten:

- Met *genegenheid* wordt bedoeld op de emotionele band die jongeren hebben met hun school. De gebruikte bron bevat tien vragen over de mate waarin kinderen het leuk vinden in hun klas en hoe hun omgang met klasgenoten is. Deze gegevens zijn gebruikt als meting van de mate waarin jongeren genegenheid ervaren. De interne consistentie van de schaal, uitgedrukt in Cronbach's alpha, bedraagt 0,81¹⁾.
- *Betrokkenheid* duidt oorspronkelijk op de mate waarin jongeren tijd investeren in schoolse en buitenschoolse activiteiten. In de data is niet rechtstreeks gevraagd naar de hoeveelheid tijd die jongeren investeren in hun schoolactiviteiten. Wel is een serie van negen vragen gesteld over hoe belangrijk dat ze het vinden om het goed te doen op school. Deze items zijn gebruikt als afspiegeling van de mate van betrokkenheid van jongeren bij hun schoolwerk. De interne consistentie van de schaal, uitgedrukt in Cronbach's alpha, bedraagt 0,74.
- *Vertrouwen* duidt op de mate waarin jongeren vinden dat schoolregels eerlijk toegepast worden en alle kinderen gelijk behandeld worden. Hierover zijn slechts twee vragen gesteld, die zich beperken tot de mate waarin jongeren binnen hun klas het vertrouwen hadden dat de regels eerlijk waren en dat leraren ze eerlijk toepasten. Deze items zijn eveneens geschaald, met een interne consistentie van 0,62.
- Het laatste element in sociale binding vormen de *schoolprestaties* van jongeren. Deze zijn gemeten aan de hand van een drietal door het CITO ontwikkelde toetsen die de vaardigheden meten op het terrein van Nederlands, wiskunde en informatieverwerking²⁾.

Voor alle vier de concepten geldt dat ze gemeten zijn aan het begin van de schoolcarrière, toen de leerlingen gemiddeld 12 jaar oud waren.

2.3 Gottfredson en Hirschi's zelfcontrole

Enkele jaren later kwamen Gottfredson en Hirschi tot het inzicht dat alleen een gebrek aan sociale binding geen afdoende verklaring gaf voor het ontstaan van crimineel gedrag. Volgens de auteurs biedt een gebrek aan zelfcontrole een noodzakelijke aanvullende verklaring voor de vraag waarom sommige personen wel overgaan tot crimi-

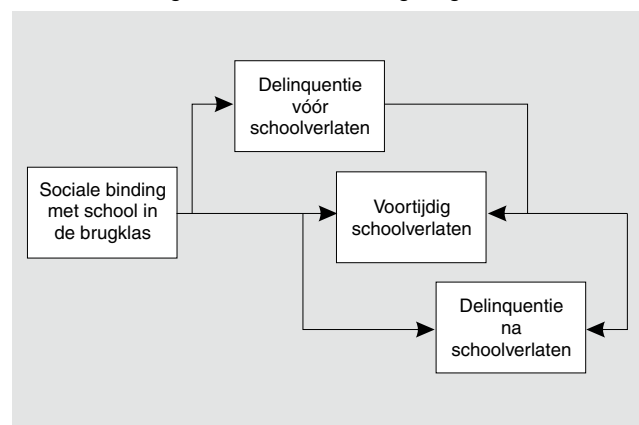
neel gedrag en anderen niet (Gottfredson en Hirschi 1990). Zelfcontrole duidt op het mechanisme dat mensen er van weerhoudt om delicten te plegen. Mensen met een lage zelfcontrole zijn meer dan anderen geneigd om bepaald gedrag te vertonen zoals crimineel gedrag maar ook alcohol- en drugsgebruik, voortijdig schoolverlaten en ander riskant gedrag. Zo lieten Junger, Terlouw et al. (1995) bijvoorbeeld een sterke samenhang zien met verkeersongevallen. Gottfredson en Hirschi veronderstellen in hun theorie dat verlaagde zelfcontrole samengaat met risicovol gedrag en dat het vertonen van dit soort gedrag de zelfcontrole verder doet verlagen. Dus of en hoe veel jongeren bepaald gedrag vertonen, is een indicator voor de mate van zelfcontrole. Om zelfcontrole te meten in dit artikel wordt delinquent gedrag gerelateerd aan voortijdig schoolverlaten. Daarbij wordt bovendien onderscheid gemaakt tussen delinquent gedrag vóór en delinquent gedrag na schoolverlaten om zeker te zijn van de volgorde waarin gedrag plaatsvond.

- Delinquentie vóór schoolverlaten is gemeten aan de hand van het aantal arrestaties die geregistreerd staan in de Herkenningsdienstsysteem (HKS³⁾) van de politie over de periode 1995–2006, die plaatsvonden voor de datum waarop de leerling het onderwijs verliet⁴⁾.
- Voortijdig schoolverlaters zijn die jongeren die geen opleiding meer volgen en die een diploma hebben dat lager is dan Havo, Vwo of Mbo-1.
- Delinquentie na schoolverlaten is gemeten aan de hand van het aantal arrestaties die geregistreerd staan in de Herkenningsdienstsysteem (HKS) van de politie over de periode 1995–2006, die plaatsvonden op of na de datum waarop de leerling het onderwijs verliet.

2.4 Opzet van het onderzoek

Om de onderzoeksvragen in dit artikel te kunnen toetsen, is een model opgesteld waarin zowel de relatie tussen sociale binding met school en risicovol gedrag en ook de dynamiek tussen verschillende vormen van risicogedrag op verschillende tijdstippen in beeld gebracht kunnen worden. In de theorie van Hirschi zijn er, naast de school, ook andere belangrijke bronnen voor sociale binding. Hoewel dit artikel zich richt op de invloed van binding met school, is in de

Schema 1. Een dynamisch model voor de relatie tussen sociale binding met school en risicovol gedrag

analyses wel rekening gehouden met de sociale omgeving door een aantal kenmerken op te nemen in de regressie-modellen, namelijk

- het opleidingsniveau van de ouders;
- inkomen van de ouders;
- huwelijkse staat van de ouders;
- religie van de ouders;
- leesgedrag van de ouders.

Bovendien wordt steeds de leeftijd van de persoon op het moment van schoolverlaten meegenomen in de modellen. Dat is nodig omdat de kans dat iemand gearresteerd is voor of na het schoolverlaten deels afhankelijk is van de leeftijd. Iemand die relatief oud was bij het verlaten van het onderwijs heeft langer de mogelijkheid gehad om gearresteerd te worden. Daarnaast is steeds rekening gehouden met het geslacht en of het kind van allochtone dan wel autochtone komaf was.

In een aantal gevallen was de benodigde informatie van een jongere of de ouders niet beschikbaar, bijvoorbeeld omdat een vraag niet was ingevuld. In die gevallen is de ontbrekende waarde vervangen door het gemiddelde in de hele populatie. Om te voorkomen dat deze imputatie tot vertekening leidt, is per variabele een controlevariabele opgenomen in de modellen die aangeeft of er sprake was van een imputatie of niet. Omdat de te voorspellen variabelen allemaal dichtoom zijn, ze hebben waarde 0 of waarde 1, wordt een logistisch regressiemodel gebruikt (zie kader).

Logistische regressie

Om de invloed van een of meer (n) onafhankelijke variabelen X_1, \dots, X_n (bijvoorbeeld de inzet in schoolse activiteiten en voortijdig schoolverlaten) op een afhankelijke variabele Y met twee antwoordcategorieën (bijvoorbeeld wel of niet gearresteerd zijn door de politie) te onderzoeken wordt doorgaans logistische regressieanalyse gebruikt. Bij het logistisch regressiemodel is de regressievergelijking:

$$P(Y) = \frac{1}{1 + e^{-(b_0 + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots + b_n X_n + \epsilon)}}$$

ofwel

$$\ln \left(\frac{P(Y)}{1-P(Y)} \right) = b_0 + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots + b_n X_n + \epsilon$$

In plaats van de variabele Y zelf te verklaren, wordt met dit model juist de kans P(Y) op het vóórkomen van Y (het gearresteerd worden door de politie) verklaard. Dit komt op hetzelfde neer als het verklaren van de natuurlijke logaritme (ln) van de kansverhouding (odds). Deze logaritme wordt de log odds of logit genoemd. Het logistische regressiemodel lijkt sterk op een het regressiemodel bij lineaire regressieanalyse: b_0 is de intercept, b_1 is de parameter die het effect van X_1 aangeeft, b_2 de parameter die het effect van X_2 aangeeft enz.

Gewoonlijk worden uit een logistische regressieanalyse de zogenoemde odds ratio's gepubliceerd. Een odds ratio is de verhouding van twee kansverhoudingen (twee odds). De odds ratio geeft aan hoeveel keer vaker de waarde 'wel' versus 'niet' wordt gescoord op de afhankelijke variabele (dus: wel een inkomen in de laagste klasse versus niet) bij een bepaalde categorie ten opzichte van de referentiecategorie. Bij een positief effect is de waarde van de odds ratio groter dan 1, bij een negatief effect ligt de waarde tussen 0 en 1. Wanneer de score 'wel' weinig voorkomt (de verdeling 'wel' / 'niet' is scheef), geeft de odds ratio bij benadering aan hoeveel keer vaker de waarde 'wel' wordt gescoord op de afhankelijke variabele (dus: wel gearresteerd zijn) bij een bepaalde categorie ten opzichte van de referentiecategorie. Hieruit valt het relatieve belang van een variabele ten opzichte van de overige variabelen af te leiden (Menard, 2002).

3. Resultaten

3.1 De relatie tussen sociale binding met school en risicovol gedrag

De eerste onderzoeksvraag in dit artikel is de vraag in welke mate er sprake is van een relatie tussen sociale binding met school en delinquentie of voortijdig schoolverlaten. In

Staat 1

Logistische regressie van sociale binding met school en risicovol gedrag (weergegeven zijn de log odds en tussen haakjes de odds ratio)

	Gearresteerd vóór schoolverlaten		Voortijdig schoolverlaten		Gearresteerd na schoolverlaten	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Genegenheid (0-100)	-0,004 (0,996)	0,002 (1,002)	-0,008** (0,993)	-0,005* (0,995)	-0,010** (0,990)	-0,005 (0,995)
Betrokkenheid (0-100)	0,001 (1,001)	-0,005 (0,995)	-0,001 (0,999)	-0,004 (0,996)	0,004 (1,004)	-0,001 (0,999)
Vertrouwen (0-100)	-0,008** (0,992)	-0,007** (0,993)	-0,003* (0,997)	-0,002 (0,998)	-0,000 (1,000)	0,000 (1,000)
Inzet (0-100)	-0,021** (0,979)	-0,015** (0,985)	-0,042** (0,959)	-0,037** (0,963)	-0,026** (0,974)	-0,020** (0,981)
Leeftijd schoolverlaten	0,067** (1,069)	0,079** (1,082)	-0,383** (0,682)	-0,388** (0,679)	-0,583** (0,558)	-0,611** (0,543)
Sociale omgevingsfactoren en controles voor imputatie van ontbrekende waarnemingen	nee	ja	nee	ja	nee	ja
Nagelkerke R ²	3,9%	19,7%	21,6%	26,3%	18,8%	31,3%

** p <= 0.05, * p <= 0.10

staat 1 staan de resultaten van de analyses weergegeven die een antwoord op deze vraag moeten verschaffen. Voor de drie vormen van risicovol gedrag in ons model wordt steeds eerst gekeken naar de invloed van sociale binding met school, met uitsluitend een controle voor leeftijd op het moment van schoolverlaten. In een tweede model worden vervolgens de omgevingsfactoren toegevoegd aan het model en wordt gecontroleerd voor het vervangen van ontbrekende waarnemingen door het gemiddelde. Omdat de schalen voor genegenheid, betrokkenheid, vertrouwen en schoolprestaties allemaal een minimale waarde van 0 hebben en een maximale waarde van 100, kunnen de regressiecoëfficiënten in de staat steeds gelezen worden als een procentuele toename. Dus als een kind één punt hoger scoort op de schaal waarmee schoolprestaties zijn gemeten dan neemt de kans om gearresteerd te worden vóór het schoolverlaten met 2,1 procent af.

De resultaten in staat 1 laten allereerst zien dat schoolprestaties de belangrijkste factor vormen. Zowel de kans om gearresteerd te worden ($\beta = -0.015$, $p < 0.01$), de kans om voortijdig schoolverlater te worden ($\beta = -0.037$, $p < 0.01$) en de kans om gearresteerd te worden na het schoolverlaten ($\beta = -0.020$, $p < 0.01$) worden significant kleiner als de schoolprestaties van een leerling toenemen. Dit blijft ook zo als in kolom (2), (4) en (6) rekening gehouden wordt met sociale omgevingsfactoren, hoewel de effecten daardoor wel iets kleiner worden. Daarnaast is voor de kans om gearresteerd te worden voor het schoolverlaten ook vertrouwen van belang. Dit effect is echter relatief klein: als het vertrouwen in de school met één punt stijgt, neemt de kans op een arrestatie vóór het schoolverlaten met 0,7 procent af. Voor voortijdig schoolverlaten is vertrouwen niet meer van belang als rekening wordt gehouden met sociale omgevingsfactoren. Wel is de genegenheid die jongeren voelen ten opzichte van hun school van enig belang. Voor de kans dat een jongere na het verlaten van het onderwijs gearresteerd wordt door de politie blijken in feite alleen de schoolprestaties een rol te spelen. Een toename van de schoolprestaties met één punt levert al een afname van de kans op een arrestatie op van 2 procent. Dat lijkt misschien weinig, maar het verschil in schoolprestaties tussen de theoretische leerweg van het VMBO en de gemengde leerweg bedraagt ongeveer 10 punten. Dat verkleint dus de kans op crimineel gedrag met 20 procent. De conclusie is dat er wel enige relatie is tussen de binding met school en risicovol gedrag, maar dat vooral de school-

prestaties van belang zijn bij het voorkomen van zowel crimineel gedrag als voortijdig schoolverlaten.

3.2 Leidt risicovol gedrag op jonge leeftijd tot meer risicogedrag later in de levensloop?

De tweede onderzoeksvraag in dit artikel is of jongeren die eenmaal een bepaalde vorm van risicogedrag hebben vertoond, daarna ook een grotere kans hebben op nieuw risicogedrag en of sociale binding hierbij van invloed blijft. Om dat na te gaan zijn in staat 2 vergelijkbare modellen geschat als in paragraaf 3.1 maar is een arrestatie vóór schoolverlaten toegevoegd als een extra voorspeller voor voortijdig schoolverlaten (7) en zijn zowel een arrestatie vóór schoolverlaten (8) als voortijdig schoolverlater zelf (9) opgenomen als voorspellers voor de kans om gearresteerd te worden na schoolverlaten.

De staat laat een odds ratio zien van 1.860 tussen gearresteerd zijn vóór schoolverlaten en voortijdig schoolverlaten. Dit betekent dat degenen die al een keer gearresteerd zijn geweest voordat ze van school gingen, bijna twee keer zo veel kans hebben om voortijdig schoolverlater te worden. Op de kans om gearresteerd te worden na het verlaten van het onderwijs hebben zowel arrestaties die plaatsvonden voor het verlaten van de school als het verlaten van het onderwijs zonder startkwalificatie een significant effect. Zo blijkt dat jongeren die al eens gearresteerd waren toen ze nog op school zaten, ongeveer vier keer zo veel kans hebben om na het verlaten van de school nogmaals gearresteerd te worden. Dit effect wordt iets kleiner als er ook rekening mee wordt gehouden of iemand een voortijdig schoolverlater is, maar dit verschil is erg klein. Op haar beurt heeft ook voortijdig schoolverlaten een risicoverhogend effect. Jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten, hebben 2,209 keer zo veel kans om in aanraking te komen met de politie.

Bovendien blijkt dat naast eerder risicogedrag ook de binding met de school van belang blijft en dan vooral schoolprestaties. De invloed van schoolprestaties op voortijdig schoolverlaten blijft zelfs onveranderd als eerder risicogedrag meegenomen wordt. De 'beschermende invloed' van schoolprestaties op arrestaties na schoolverlaten wordt met ongeveer de helft gereduceerd maar blijft wel significant. Hieruit zou men kunnen concluderen dat het stimuleren van kinderen om hard te werken op school en goede cijfers te halen voortijdig

Staat 2

Logistische regressie tussen opeenvolgende uitingen van risicovol gedrag (weergegeven zijn de log odds en tussen haakjes de odds ratio)

	Voortijdig schoolverlaten		Gearresteerd na schoolverlaten			
	(7)		(8)		(9)	
Genegenheid (0–100)	-0,005*	(0,995)	-0,006	(0,994)	-0,006	(0,994)
Betrokkenheid (0–100)	-0,004	(0,996)	-0,000	(1,000)	-0,000	(1,000)
Vertrouwen (0–100)	-0,002	(0,998)	0,002	(1,002)	0,002	(1,002)
Inzet (0–100)	-0,037**	(0,964)	-0,017**	(0,983)	-0,011**	(0,989)
Leeftijd schoolverlaten	-0,395**	(0,674)	-0,655**	(0,519)	-0,585**	(0,557)
Sociale omgevingsfactoren en controles voor imputatie van ontbrekende waarnemingen	ja		ja		ja	
Gearresteerd vóór schoolverlaten	0,620**	(1,860)	1,374**	(3,951)	1,290**	(3,633)
Voortijdig schoolverlaten					0,793**	(2,209)
Nagelkerke R ²	27,0%		34,8%		36,1%	

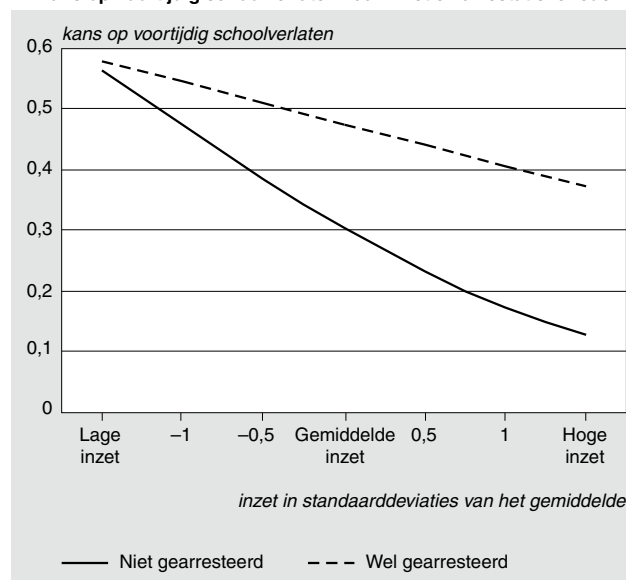
** $p \leq 0.05$, * $p \leq 0.10$

schoolverlaten en delinquent gedrag dus zal reduceren. Wat echter uit staat 2 niet is af te leiden is of dit voor alle kinderen geldt. Daarom is een extra analyse gedaan, waarin is nagegaan of het beschermende effect van schoolprestaties voor kinderen die al eerder risicogedrag vertoonden gelijk is aan dat voor kinderen die dat niet deden. Die resultaten staan weergegeven in staat 3.

Het toevoegen van de interactietermen geeft antwoord op de vraag of een effect van een voorspellende variabele op een uitkomstvariabele verschilt tussen twee groepen. Door het toevoegen van deze interactieterm geven de effecten in het bovenste deel van de staat nu de invloed weer van bijvoorbeeld schoolprestaties op voortijdig schoolverlaten voor jongeren die nooit gearresteerd zijn voordat ze van school gingen ($\beta = -0,040$, $p < 0.01$). Wanneer men wil weten wat het effect is voor jongeren die wel gearresteerd zijn in die periode, dan wordt de interactieterm *Gearresteerd vóór schoolverlaten * Schoolprestaties* opgeteld bij het hoofdeffect, namelijk $-0,040 + 0,024 = -0,016$. Dit betekent dat het "beschermende effect" van schoolprestaties sterker is voor jongeren die tijdens hun middelbare schooltijd nooit in aanraking zijn geweest met de politie dan voor jongeren die wel ooit werden gearresteerd in die tijd. Dit verschil staat nog eens weergegeven in grafiek 1.

De grafiek laat zien dat jongeren die slecht presteren op school, een kans van 60 procent hebben om voortijdig van school te gaan, of ze nu in aanraking kwamen met de politie of niet. Maar naarmate de schoolprestaties beter worden, loopt het verschil in het rendement daarvan voor beide groepen behoorlijk uiteen. Voor jongeren die gemiddeld scoren op school, is het verschil in de kans om voortijdig schoolverlater te worden ongeveer 17 procentpunten hoger als ze tijdens hun schoolperiode in aanraking komen met de politie dan wanneer ze niet in aanraking komen met de politie. Voor jongeren die hoog scoren op school is dit ver-

1. Kans op voortijdig schoolverlaten naar inzet en arrestatieverleden

schil zelfs 25 procentpunten. Dat betekent dat investeren in stimulerende maatregelen om jongeren goed te laten presteren op school weliswaar nuttig is, maar dat er daarnaast ook speciale aandacht moet zijn voor die jongeren die in aanraking dreigen te komen met de politie.

4. Conclusies

Nederland telde in het schooljaar 2008/09 ongeveer ruim 100 duizend jongeren onder de 22 jaar die óf in aanraking waren geweest met de politie óf zonder startkwalificatie het onderwijs hadden verlaten. De resultaten in dit artikel laten zien dat er een duidelijke samenhang is tussen voortijdig

Staat 3

Logistische regressie met interacties voor sociale binding met school naar risicovol gedrag (weergegeven zijn de log odds en tussen haakjes de odds ratio)

	Voortijdig schoolverlaten		Gearresteerd na schoolverlaten			
	(10)	(11)	(12)	(13)	(13)	(13)
Genegenheid (0-100)	-0,004 (0,996)	-0,007 (0,993)	0,002 (1,002)	0,001 (1,001)		
Betrokkenheid (0-100)	-0,005* (0,995)	-0,002 (0,998)	0,006 (1,006)	0,004 (1,004)		
Vertrouwen (0-100)	-0,002 (0,998)	0,001 (1,001)	-0,001 (0,999)	-0,002 (0,998)		
Inzet (0-100)	-0,040** (0,961)	-0,013** (0,987)	-0,019** (0,981)	-0,020** (0,980)		
Leeftijd schoolverlaten	-0,401** (0,670)	-0,588** (0,555)	-0,594** (0,552)	-0,597** (0,550)		
Sociale omgevingsfactoren en controles voor imputatie van ontbrekende waarnemingen	ja	ja	ja	ja		
Gearresteerd vóór schoolverlaten	-0,642 (0,526)	0,324 (1,382)	1,280** (3,597)	0,325 (1,383)		
Voortijdig schoolverlaten		0,774** (2,189)	1,154 (3,172)	1,216 (3,372)		
Gearresteerd vóór schoolverlaten * Genegenheid	-0,009 (0,991)	0,003 (1,003)		0,003 (1,003)		
Gearresteerd vóór schoolverlaten * Betrokkenheid	0,010 (1,010)	0,005 (1,005)		0,006 (1,006)		
Gearresteerd vóór schoolverlaten * Vertrouwen	0,001 (1,001)	0,002 (1,002)		0,002 (1,002)		
Gearresteerd vóór schoolverlaten * Inzet	0,024** (1,025)	0,007 (1,007)		0,006 (1,006)		
Voortijdig schoolverlaten * Genegenheid			-0,011 (0,989)	-0,011 (0,989)		
Voortijdig schoolverlaten * Betrokkenheid			-0,009 (0,991)	-0,009 (0,991)		
Voortijdig schoolverlaten * Vertrouwen			0,005 (1,005)	0,005 (1,005)		
Voortijdig schoolverlaten * Inzet			0,012* (1,012)	0,012 (1,012)		
Nagelkerke R ²	27,5%	36,1%	36,2%	36,3%		

** p <= 0.05, * p <= 0.10

het onderwijs verlaten en op jonge leeftijd in aanraking komen met de politie. Daarnaast heeft dit artikel laten zien dat de binding met school een relatie heeft met de kans dat jongeren een van beide vormen van risicogedrag vertonen. Wanneer er al sprake is geweest van eerder risicogedrag, voortijdig schoolverlaten of een arrestatie door de politie, dan blijft de invloed van sociale binding ongeveer gelijk (in het geval van voortijdig schoolverlaten) of wordt iets kleiner (in het geval van arrestaties na het schoolverlaten). Dat wijst erop dat sociale binding een zelfstandig effect heeft op zowel voortijdig schoolverlaten als delinquentie.

In algemene zin kan men zeggen dat als kinderen zich verbonden voelen met school, ze minder vaak in aanraking komen met de politie en ook een kleinere kans hebben om voortijdig de school te verlaten. Een belangrijk signaal voor mogelijk risicogedrag is het achterblijven van schoolprestaties; kinderen die al vroeg slecht presteerden op school blijken vaker voortijdig schoolverlater te worden en/of in aanraking te komen met de politie. Ook jongeren die al op vroege leeftijd kleinere vergrijpen (dreigen te) plegen en in aanraking komen met bureau HALT of de politie, blijken een verhoogd risico te hebben op voortijdig schoolverlaten dan wel méér criminele activiteit. Bovendien laten de resultaten zien dat voortijdig schoolverlaten en jeugdcriminaliteit vooral in samenspel met elkaar van belang zijn en dus ook als zodanig benaderd moeten worden.

Begrippen

Allochtoon

Persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

De relatief kleine groep westerse allochtonen bleek gedurende de analyses niet te verschillen van autochtone leerlingen en is, mede vanwege de zeer kleine aantallen, samengevoegd met de groep autochtonen.

Inkomen ouders

Het persoonlijk inkomen van de ouders is vastgesteld met behulp van het Sociaal Statistisch bestand van 2005. Van het inkomen is het natuurlijk logaritme opgenomen, zodat de regressie-effecten relatieve mutaties in het inkomen weergeven.

Opleidingsniveau van de ouders

Het opleidingsniveau van de ouders is weergegeven op basis van de niveau-indeling van de Standaard Onderwijsindeling 1978 (CBS, 1987). Daarbij is uitgegaan van het gemiddelde opleidingsniveau van (een van) beide ouders. De verschillende niveaus zijn vervolgens omgerekend naar het gemiddelde aantal jaren nominale scholing. Dit levert de volgende waarden op: 6 jaren (lager onderwijs), 10 jaren (voortgezet onderwijs, lagere trap), 14 jaren (voortgezet onderwijs, hogere trap), 17 jaren (hoger onderwijs, eerste fase) en 19 jaren (hoger onderwijs, tweede fase).

Startkwalificatie

Een afgeronde havo- of vwo-opleiding of een basisberoepsopleiding (mbo-2; dat wil zeggen niveau 2 van de kwalificatiestructuur, zoals vastgelegd in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)).

Verdachte

Voor het begin van de vervolging is het degene van wie uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan een strafbaar feit wordt aangenomen. Na aanvang van de vervolging is het degene tegen wie de vervolging is gericht.

De gebruikte gegevens zijn afkomstig uit de Herkenningsdienstsystemen (HKS) van de politie en betreffen verdachten; geen veroordeelden. Naar schatting meer dan 90 procent van de verdachten krijgt een transactie aangeboden door het Openbaar Ministerie of wordt in een later stadium door de rechter schuldig verklaard. Omdat de gegevens van de bijzondere opsporingsdiensten vaak niet in het HKS zijn opgenomen, zijn onder meer economische delicten, milieudelicten en uitkeringsfraude ondervertegenwoordigd in de cijfers. Dit geldt ook voor zogenoemde HALT-afdoeningen.

Voortijdig schoolverlater

Iemand die het (bekostigde) onderwijs heeft verlaten en niet in het bezit is van een startkwalificatie. Het bezit van een startkwalificatie houdt in dat iemand ten minste een afgeronde havo- of vwo-opleiding, een basisberoepsopleiding (mbo niveau 2) of een oude opleiding van vergelijkbaar niveau heeft.

Referenties

Blom, M., Oudhof, J., Bijl, R. V. en Bakker, B. F. M. (2005). *Verdacht van criminaliteit*. Allochtonen en autochtonen nader bekeken. Den Haag/Voorburg: CBS/WODC.

Gottfredson, M. R. en T. Hirschi (1990). *A general theory of crime*. Stanford, CA, Stanford University Press.

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley, University of California Press.

Jenkins, P. H. (1995). 'School Delinquency en School Commitment.' *Sociology of Education* 68(3): 221–239.

Jenkins, P. H. (1997). 'School Delinquency en the School Social Bond.' *Journal of Research in Crime en Delinquency* 34(3): 337–367.

Junger, M., G.-J. Terlouw, et al. (1995). 'Zelfcontrole, ongevallen en criminaliteit.' *Tijdschrift voor Criminologie* 1(37): 2–21.

Krohn, M. D. en J. L. Massey (1980). "Social Control en Delinquent Behavior: An Examination of the Elements of the

Social Bond." *The Sociological Quarterly* 21 (Autumn 1980): 529–543.

Menard, S. W. (2002). *Applied logistic regression analysis*. Thousand Oaks: Sage.

Thornberry, T. P., M. Moore, et al. (1985). 'The Effect of Dropping out of high school on subsequent criminal behavior.' *Criminology* 23: 3–18.

Traag, T., O. Marie en R. Van der Velden (2010). Risicofactoren voor voortijdig schoolverlaten en Jeugdcriminaliteit. *Bevolkingstrends* 2: 55–60.

Noten in de tekst

- 1) Cronbach's alpha geeft aan in welke mate de verschillende items één concept meten. De waarde van alpha kan variëren tussen min oneindig tot 1. De vuistregel van Cohen of ? voor een voldoende consistente schaal is dat alpha minimaal 0,71 bedraagt.
- 2) In haar oorspronkelijke vorm werd deze vierde component door Hirschi omschreven als zowel de tijd die een kind investeerde in schoolse activiteiten als de daadwerkelijke opbrengsten daarvan in de vorm van prestaties. Hij

noemde dit *inzet*. In dit onderzoek zijn geen gegevens beschikbaar over de tijd die kinderen besteden aan schoolactiviteiten, zodat de inzet van kinderen in feite niet goed kan worden gemeten. Daarom is er voor gekozen op dit punt af te wijken van het oorspronkelijke concept en uitsluitend schoolprestaties te gebruiken.

- 3) In het HKS is vastgelegd tegen welke jongeren proces-verbaal is opgemaakt omdat zij verdacht werden van een misdrijf. Het geeft echter geen volledig beeld van de criminaliteit in Nederland, omdat sommige HALT-afdoeningen en de gegevens van bijzondere opsporingsdiensten er niet in zijn opgenomen. Ook is er geen registratie als een dader niet wordt opgepakt, er geen proces-verbaal is opgemaakt of het delict niet bij de politie bekend is
- 4) De in dit onderzoek gebruikte gegevens over jongeren die door de politie verdacht werden van een misdrijf omvatten de periode 1996–2006. De jongeren in de steekproef waren in 2006 gemiddeld 19 á 20 jaar oud. De piek in de jeugdcriminaliteit ligt tussen de 18 en 22 jaar, wat betekent dat de resultaten van onze analyses voor een deel een onderschatting zijn. Verder hebben de gegevens betrekking op verdachten. Dat iemand verdacht is geweest, hoeft niet altijd te betekenen dat hij of zij ook delinquent is geweest. Uit onderzoek is echter gebleken dat ongeveer 90 procent van alle verdachten ook de dader was.